

ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У ЧЕХІЇ

О. О. Давимука, головний консультант відділу зовнішньої політики
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

8 листопада 2021 року у Чеській Республіці (ЧР) відбулася перша інавгураційна сесія новосформованого парламенту, а також були ухвалені домовленості щодо формування коаліційного уряду між двома опозиційними блоками, які здобули більшість голосів під час парламентських виборів у жовтні 2021 р. Очільником нового уряду стане лідер Громадянських демократів Петр Фіала¹, який змінить на посаді діючого прем'єр-міністра Андрія Бабіша (відставка останнього очікується найближчим часом).

Можливе *підписання декларації про визнання європейської перспективи України* з новоствореним урядом Чехії (за аналогією відповідних документів з державами Балтії, Польщею та Словаччиною), про що заявив посол Чехії в Україні Радек Матула². Поглиблення співпраці України та ЧР важливе також з огляду на головування цієї держави у Раді ЄС у другій половині 2022 року.

Розклад політичних сил за результатами виборів

За результатами парламентських виборів у Чехії 8-9 жовтня 2021 р. до нижньої палати депутатів пройшли наступні політичні сили³:

- **Коаліційний блок «Разом» (SPOLU)** – представлений правоцентристською Громадянською демократичною партією (ODS), ліберальною проєвропейською партією TOP 09 і консервативно-центристським Християнсько-демократичним союзом – Чехословацькою народною партією (KUD-ČSL);
- **Блок «Партія піратів та мерів» (Piráti a STAN)** – складається з ліберальної лівоцентристської Партії піратів (Piráti) і центристської політичної сили мерів і незалежних (STAN). Виступає за повернення до традицій колишнього

¹ Six takeaways from the Czech Republic's historic election. *Euronews*. 13/10/2021. URL: <https://www.euronews.com/2021/10/10/six-takeaways-from-the-czech-republic-s-historic-election>

² Чехія може підписати декларацію про європерспективу України, - посол Матула. *День*. 5 листопада 2021. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/051121-chehiya-mozhe-pidpysaty-deklaraciyu-pro-yevroperspektyvu-ukrayiny-posol-matula>

³ Czech Republic — 2021 general election. *POLITICO*. 2021. URL: <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/czech-republic/>

президента Вацлава Гавела, де ключове місце відводиться захисту прав людини;

- **Партія ANO 2011** діючого прем'єр-міністра країни – популістська політична сила, що раніше виступала з позицій правоцентризму. Наразі ж ANO має ознаки лівого руху, який отримує підтримку від виборців традиційних лівих партій;
- **Партія «Свобода і пряма демократія»** – рух правих популістів та євроскептиків.

Перші два блоки, наразі об'єднані у коаліцію, виступали під час виборів як опозиційні до ANO політичні сили. Вони здобули перемогу, отримавши сумарно 108 із 200 місць у палаті депутатів («Разом» – 71; «Партія піратів та мерів» - 37). Партія діючого прем'єра отримала 72 місця. Крім того, уперше за більш ніж 70 років у парламенті Чеської Республіки **не присутні члени комуністичної партії**, яка не змогла здолати бар'єр у 5% голосів.

Такий розклад сил пояснюється **зниженням довіри населення до діючого президента країни М.Земана** та його найближчого оточення (зокрема, через збереження його симпатій до РФ попри наявні дипломатичні скандали Москви і Праги). Аналогічним є і зниження рейтингу А.Бабіша, який за час виконання повноважень очільника уряду неодноразово ставав фігурантом корупційних скандалів, які ускладнювали перебіг діалогу влади Чехії з Єврокомісією.

Госпіталізація президента М.Земана 10 жовтня 2021 р. відразу після оголошення результатів парламентських виборів поставила під питання **перспективи швидкого формування нового уряду** (за процедурою у ЧР президент призначає прем'єр-міністра). Поразка провладної партії на виборах, перспективи відсторонення президента від виконання обов'язків та протести проти очільників Офісу президента змінили ситуацію – М.Земан вже заявив про **готовність призначити головою уряду Петра Фіалу** (лідера блоку «Разом»), хоча раніше виступав за кандидатуру Бабіша.

Наразі залишається невизначеною ситуація з **потенційним відстороненням президента від виконання своїх обов'язків** через стан здоров'я, а також через розслідування можливих протиправних дій з ознаками кримінального правопорушення проти ЧР (зокрема, через сумніви у справжності підпису президента на одному з ключових указів).

Перед новим урядом ЧР постає ряд актуальних завдань:

- Остаточне **затвердження коаліційної угоди і розподіл міністерських посад** (у контексті зовнішньої політики важливими будуть призначення очільника МЗС і нового міністерства у справах Євросоюзу). Останньому, ймовірно, відводитиметься функція підготовки **головування ЧР у Раді ЄС з 1 липня 2022 року**, а також загалом **координація європейської політики країни** і просування своїх інтересів всередині європейського об'єднання.
- Врегулювання актуальних внутрішніх проблем, пов'язаних із **питаннями поширення епідемії COVID-19** у країні та високої інфляції через **зростання цін на енергоносії** в Європі (що негативно впливає на загальні суспільні настрої).
- Пошук можливих «точок дотику» та **моделей співіснування з популістськими партіями**, зокрема з ANO 2011 (з боку А.Бабіша вже лунає критика нового кабінету щодо навантаження на державний бюджет через плани створення нових міністерств).

Перспективи зовнішньої політики нового уряду

Попри невизначеність з остаточною кандидатурою на посаду глави МЗС у новому уряді Чехії, загальні настрої у коаліції свідчать про готовність проводити зовнішню політику країни у руслі *узгодження національних інтересів з позиціями ЄС та НАТО* (зокрема, в контексті відносин з РФ та КНР).

Політико-дипломатичний вимір відносин між Чехією та Росією за останній рік зазнав значних змін. Після оприлюднення у квітні ц.р. інформації про причетність РФ до вибухів на військових складах у Врбетіце у 2014 р. держави здійснили дипломатичні демарші (симетрична висилка співробітників посольств). Чехія опинилася у російському списку так званих «недружніх країн». Росія, у свою чергу, втратила можливість інвестувати у будівництво енергоблоку АЕС «Дуковани» («Росатом» було виключено зі списку учасників відповідного тендеру).

Відповідні події відобразилися і на суспільних настроях населення ЧР щодо Росії, зокрема з числа електорату Громадянської демократичної партії. Якщо раніше проросійські заяви президента ЧР не були популярними серед населення через загальну низьку зацікавленість суспільства проблематикою зовнішньої політики, тепер *питання російського впливу виступає чутливою темою* для чеських громадян. Згідно з опитуваннями, проведеними у квітні 2021 р., більшість чехів вважають РФ *загрозою безпеці країни*⁴.

Нинішнє співвідношення політичних сил свідчить про перспективу *зниження впливу проросійського лобі* на внутрішню та зовнішню політику Чехії. Використовуючи зв'язки з оточенням президента М.Земана, Росія мала можливість опосередковано впливати на прийняття Чехією важливих для ЄС рішень (щодо міграційної політики), а також на ключові аспекти чесько-російських відносин (зокрема, у контексті обговорення закупівлі ЧР російської вакцини Sputnik V⁵). Наразі ж усі п'ять політичних партій із двох блоків коаліції, є *проєвропейськими*, орієнтуються на *євроатлантичну співпрацю як спосіб гарантування безпеки ЧР*, несприйняття агресивної політики РФ у регіоні та підтримку *ідеї посилення санкцій проти Росії*.

Потенційні складнощі можуть виникнути на рівні *узгодження позицій всередині коаліції* щодо реагування на актуальні питання порядку денного для ЄС – екологію, енергетику, міграційну політику, соціальні питання, спільну політику безпеки і оборони тощо. З урядом А.Бабіша у Єврокомісії вже виникали суперечливі моменти щодо системи управління та контролю над цільовими фондами⁶. Крім того, розбіжності можуть стосуватися і питань *діалогу ЧР з урядами країн Вишеградської групи*, а саме з прем'єр-міністром Угорщини В.Орбаном (його активно критикує Партія піратів та мерів, у той час як Громадянська демократична партія займає помірковану позицію як щодо провладної «Фідес» в Угорщині, так і щодо польської партії «Право і справедливість», з якою має партнерські відносини в Європарламенті).

⁴ Survey: Most Czechs perceive Russia as security threat. *Czech Radio*. 04/22/2021. URL: <https://english.radio.cz/survey-most-czechs-perceive-russia-security-threat-8715545>

⁵ Віцепрем'єр Чехії їде до Москви домовлятися про купівлю вакцини. *Європейська правда*. 14 квітня 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/04/14/7122137/>

⁶ ЄС погрожує блокувати платежі Чехії через конфлікт інтересів у прем'єра. *Європейська правда*. 31 серпня 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/08/31/7127206/>